

Firidun Şuşinski

Azərbaycanın musiqi xəzinəsi

A.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

Bakı–2015

KƏRBƏLAYI LƏTİF

Azərbaycan musiqiçiləri arasında adı hörmətlə yad edilən məşhur qarmonçalan Kərbəlayı Lətif əlli il Azərbaycan milli mədəniyyətinin inkişafına xidmət etmişdir.

Lətif Hüseynoğlu 1876-ci ildə Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Onun atası Hüseyn kişi çəkməçiliklə məşğul idi. Lakin həvəskar musiqiçi kimi tanınmışdı. Hüseyn kişinin iki oğlu vardı. Məhəmməd və Lətif. Onlar ataları Hüseyn kişinin çəkməçilik sənətini öyrənməklə bərabər, musiqiyə xüsusi həvəs göstərirdilər. Lətif atasından qarmon çalmaq öyrəndikdən sonra gözəl səsi olan böyük qardaşı Məhəmmədlə birlikdə məhəllə şənliklərində və ayrı-ayrı ailə məclislərində çıxış etməyə başlayır. Az keçmir ki, böyük qardaşı Çəkməçi Məhəmməd adı ilə Qarabağın məşhur xanəndələrindən biri olur. O, uzun illər Məşədi Zeynal kimi virtuoz tarzənlə Qarabağ, Gəncə və Tiflis məclislərində istedadlı bir xanəndə kimi çalıb-çağıırır. Şübhəsiz ki, Lətifin musiqi sənətinə dərindən yiyələnməsində böyük qardaşı Məhəmmədin də ciddi təsiri olmuşdur.

Kərbəlayı Lətif uzun illər Qarabağ məclislərində qardaşı Məhəmmədi, Malibəyli Cümşüdü, Keçəcioğlunu, Pəsxan Cəlili və Qəssab Abışı qarmon ilə müşayiət etmiş, xalq arasında «Şirin barmaqlar» adı ilə şöhrət qazanmışdı.

1914-cü ildə bütün Qafqaz ölkəsində usta qarmonçalan kimi məşhur olan Kərbəlayı Lətif «Ekstrafon» aksioner cəmiyyəti tərəfindən Kiiev şəhərinə dəvət edilmişdi. O, burda «Şur», «Orta mahur», «Rast», «Bayati-Qacar», «Çoban-bayıtı», «Segah» və s. müğamları, «Qızılğül», «Turacı», «Vağzalı» kimi bir çox oyun havasını qarmonda ifa edib vala yazdırılmışdı.

Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulduğdan sonra Kərbəlayı Lətif Şuşada açılan musiqi məktəbində gənc nəslin təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olmağa başlayır.

Qarmonçu Lətif 1922-ci ildə İran, İraq və Ərəbistan ölkələrinə səyahətə çıxır, klassik Şərqi musiqisi ilə yaxından tanış olmaq imkanı əldə edir. O, xarici səfərdən doğma vətəninə qayıdından sonra öz bilik və təcrübəsinə xalqın xidmətinə vermişdir. Kərbəlayı Lətif Azərbaycanda, hətta Zaqafqaziyənin bir çox şəhər və kəndlərində klassik müğamları müvəffəqiyyətlə ifa edərək dirləyicilərin dərin rəğbətini qazanmışdı.

Kərbəlayı Lətif istedadlı bir musiqiçi kimi Şuşa, Ağdam, Bərdə dram teatrlarında uzun illər fəaliyyət göstərmiş, respublika olimpiadalarında dəfələrlə mükafata layiq görülmüşdür. O, 1935-ci ilin dekabr ayında Bakıda Azərbaycan Şura Cümhuriyyətinin XV illiyi münasibəti ilə keçirilən I bədii özfəaliyyət olimpiadasında qarmonda «Bayati-Qacar» və «Segah» müğamlarını məharətlə çalaraq birinci yeri tutmuşdu. «Kommunist» qəzeti bu münasibətlə Lətif Əliyevin şəklini vermiş, onun haqqında səmimi sözlər yazmışdı.¹ 1939-cu ilin oktyabr ayında SSRİ Xalq Komissarları Soveti nəzdində olan İncəsənət İşləri İdarəsinin qərarına görə Moskvada xalq musiqi alətlərində çalanların Ümumittifaq baxışı keçirildi. Bu baxışda həm professional, həm də həvəskar musiqiçilər iştirak edirdilər. Kərbəlayı Lətif Ümumittifaq baxışında milli musiqi havalarını böyük ustalıqla ifa edib, tərifnaməyə layiq görülmüşdü.

O, saysız-hesabsız el nəğmələrinin mahir bilicilərindən biri idi. Lətif istər milli oyun havalarını, istərsə də mahnlarını əzbərdən bilir, bunların hər birini ayrı-ayrılıqda məharətlə çalırdı. Təsadüfi deyildi ki, məşhur Sovet bəstəkarı R.Qlier «Şahsənəm» operası üzərində işlərkən Qarabağa getmiş və orda Kərbəlayı Lətifin ifasında otuza yaxın el mahnısı nümunəsini öyrənmiş və yazış götürmüştü. Görkəmli bəstəkar Əfrasiyab Bədəlbəyli isə 1936-cıldə «Qız qalası» baletini yazarkən məşhur rəqqasə Qəmər Almaszadə ilə birlikdə Şuşa şəhərinə – Kərbəlayı Lətifin yanına gedir. Kərbəlayı Lətif onlara Şuşanın məşhur rəqqasələrinin oyun texnikası, milli oyun havaları haqqında ətraflı məlumat verir.

Kərbəlayı Lətif sənətinin vurğunu idi. Məhz ona görə də bilik və təcrübəsinə heç kəsdən əsirgəməzdidi. Bu sadə, xeyirxah və nəcib insan hər kimdə musiqiyə həvəs, meyl gördürüsə, ona qayğıkeş bir müəllim kimi kömək edər, sənətinin sırrını ondan əsirgəməzdidi.

Ustad qarmonçu Kərbəlayı Lətif 1944-cü il dekabr ayının 6-da Bərdə şəhərində vəfat etmişdir.

1. "Kommunist" qəzeti, 29 dekabr 1935-ci il, № 293.